

НОВА ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ

Трофименко М.В.

Термін «публічна дипломатія» з'явився в 1965 р., коли даний інструмент інформаційного впливу з метою встановлення сприятливих для США відносин у світі в американській дипломатії вже існував і розвивався. Його авторство приписують Е. Гулліону, кадровому дипломатові і декану Дипломатичної школи Флетчера в Університеті Тафта (однієї з найбільш престижних і впливових в США). Е. Гулліон запропонував уряду США позначити всі існуючі міжнародні програми пропаганди, академічних обмінів, навчання політиків, бізнесменів та представників армії, а також програми в галузі культури загальним терміном – public diplomacy.

За іншими джерелами, термін був вперше офіційно використаний в тексті доповіді Комісії Мерфі – комісії палати представників Конгресу США з реорганізації урядового зовнішньополітичного апарату – тільки в 1977 р. Публічна дипломатія США на сучасному етапі включає кілька елементів, які є інструментами впливу на зарубіжні країни та вирішення різних зовнішньополітичних завдань. Перш за все це інформаційні програми, програми в галузі культури і програми в галузі освіти.

Основні зовнішньополітичні завдання, які стоять перед публічною дипломатією:

- поліпшення іміджу країни серед найбільш активної та впливової частини зарубіжного суспільства;
- вплив на еліту зарубіжних країн, в першу чергу на ту її частину, яка приймає рішення;
- створення сприятливого економічного та інвестиційного клімату для США в зарубіжних країнах.

Однак публічна дипломатія це не тільки просування іміджу, навчання певних професійних груп представників зарубіжної держави або здійснення радіо-і телемовлення. У сучасній публічній дипломатії США активно практикуються і такі елементи, як аналіз громадської думки або якості поширюваної інформації про самих США (listening), а також проведення короткострокових політичних кампаній, спрямованих на просування конкретної політичної ідеї, дії тощо (advocacy).

У традиційному розумінні публічна дипломатія являє собою інструмент взаємодії між державою і «зарубіжною аудиторією» і є складовою частиною дипломатичного і зовнішньополітичного механізму, що використовується урядом. У новому нетрадиційному розумінні публічна дипломатія служить інструментом зацікавленості зарубіжної аудиторії певною проблемою за допомогою таких нових методів, як мережеві контакти, створення та привернення уваги до особливих сайтів, SMS-розсилка, організація інтернет-конференцій та блогів. Подібна публічна дипломатія, хоча і включена в завдання уряду, здійснюється по лінії «неурядові організації – зарубіжна аудиторія». Сьогодні американський уряд оперує у своїй зовнішньополітичній політиці такими визначеннями публічної дипломатії, як «нова публічна дипломатія», «публічна дипломатія 2.0» або «цифрова дипломатія». Останній термін більш часто застосовується у зовнішньополітичному дискурсі США.

Нова публічна дипломатія (цифрова дипломатія, digital diplomacy) – це спосіб комунікативного впливу на міжнародну ситуацію та зарубіжну аудиторію за допомогою нових технологій (блоги, спеціальні сайти: Facebook, Twitter, YouTube, SMS-розсилка), які просуваються в зарубіжних країнах.

Термін з'явився в 2007 р. в надрах Держдепартаменту. Подібний підхід ґрунтується на ідеї відкритості та доступності американського уряду і США в цілому для зарубіжної аудиторії (електронний уряд). Найбільш популярні сайти серед внутрішньої і зарубіжної аудиторії – America.gov, White House Live, які в режимі реального часу інформують всіх бажаючих про події, в Білому домі, Держдепартаменті тощо. Крім цього, створення такого розділу на сайтах уряду США, як «блоги», є ще однією важливою новою рисою сучасної публічної дипломатії США. Отримання відгуків зарубіжної аудиторії в реальному часі та їх аналіз сприяють формуванню більш переконливих сигналів для зарубіжних країн.

Нова публічна дипломатія містить в собі ідею «управління міжнародним середовищем» (management of international environment) за допомогою залучення уваги зарубіжної цільової аудиторії до проблем, які турбують США і, таким чином, за допомогою переконання аудиторії у правильності підходів уряду США до здійснення тих чи інших міжнародних акцій.

Нова публічна дипломатія не відмовляється від традиційних методів вирішення зовнішньополітичних завдань за допомогою інформаційних, освітніх програм або програм в галузі культури. Однак вона спирається на певні постулати, що дозволяють говорити про деяке відходження США від класичного розуміння ролі і місця публічної дипломатії в зовнішній політиці. У цьому зв'язку можна вказати на наступні моменти:

- 1) джерелом публічної дипломатії виступають неурядові та мережеві організації, які ефективніше охоплюють своїм впливом певну частину зарубіжної аудиторії;
- 2) платформою для публічної дипломатії є мережа Інтернет, куди переносяться новинні і музичні формати радіо-і телепрограм, просування іміджу США тощо;
- 3) члени зарубіжних неурядових організацій, користувачі мережі Інтернет та молодь стають основними адресними групами публічної дипломатії США;
- 4) замість концепції «просування позитивного іміджу» (promote a positive image) у США використовується нова концепція «просування бренду» (branding) більш конкретних американських символів (наприклад, просування іміджу президента США Б. Обами - Obama's brand);

5) для просування нового товару на міжнародному ринку – бренду свободи – широко використовуються такі маркетингові прийоми, як реклама, наприклад радіо «Голос Америки»;

6) для: ефективного функціонування інституту публічної дипломатії США універсальне значення має використання двох концептуальних основ - «м'яка сила / міць» (soft power) і «розумна сила / міць» (smart power). Відмінні особливості традиційної публічної дипломатії та нової публічної дипломатії представлені в табл. 1.

Табл. 1. Відмінності традиційної публічної дипломатії та нової публічної дипломатії США.

Показник	Традиційна публічна дипломатія	Нова публічна дипломатія
Мета публічної дипломатії	Просування зовнішньополітичних інтересів США	Просування зовнішньополітичних інтересів США
Форми реалізації публічної дипломатії	Пропаганда, освітні і наукові обміни, програми в галузі культури і науки	Супутникове та Інтернет-телебачення, новини в режимі реального часу, блоги та форуми, мобільні телефони, електронні носії інформації
Цільова закордонна аудиторія	Еліта та лідери в своїх галузях	Молодь та члени неурядових організацій
Методи просування основної теми серед цільової аудиторії	Просування основної теми тільки серед цільової аудиторії	Будівництво партнерських та дружніх відносин з розширеною (масовою) аудиторією
Основні механізми реалізації	По вертикалі: від уряду та неурядових організацій США (фонд Форда, фонд Карнегі, фонд «Євразія» тощо) до закордонної аудиторії	По горизонталі: від неурядових організацій та уряду США до зарубіжних неурядових організацій та користувачам мережевих ресурсів
Теоретична база	Теорія Пропаганди та політичної реклами	Теорії брендингу (ребрендингу) та «м'якої (розумної) сили»
Основні терміни	Імідж США та боротьба за демократію у конкретних країнах	Національний бренд США та глобальний демократичний порядок

Поняття «механізм публічної дипломатії» має на увазі ряд урядових і неурядових відомств, які формують і реалізують існуючі програми публічної дипломатії в зарубіжних країнах. У число відомств, залучених до процесу формування регіональних пріоритетів, змісту тих або інших програм, розподілу фінансування, входять наступні органи виконавчої та законодавчої влади США:

- Відділи в Держдепартаменті - з освіти та культури (Bureau of Educational and Cultural Affairs), з інформаційних програмах (International Information Programs) і з вивчення зарубіжної блогосфери (Digital Outreach team).
- Агентство з міжнародного розвитку (Agency of International Development) і Рада керуючих мовленням (Broadcasting Board of Governors), які формально є незалежними відомствами, але їх голови підпорядковуються держсекретареві США.
- Відділи з публічної дипломатії та Агентство по співпраці в області оборони і безпеки міністерства оборони.
- Президент, Рада національної безпеки і Конгрес США.

У число відомств, які займаються реалізацією програм публічної дипломатії, входять зазначені відділи Держдепартаменту напіурядові агентства, дипломати США, а точніше – апарат аташе з культури США разом з інформаційними центрами США в зарубіжних країнах, благодійні фонди та неурядові організації США, такі як фонд «Євразія», фонд Сороса, фонд Маккартур, фонд Форда. Крім того, різні експертні групи в Держдепартаменті, такі як Відділ планування і Міжвідомча робоча група з оцінки освітніх програм публічної дипломатії (Interagency Working Group (IAWG) on the US Government-Sponsored International Exchanges and Training), Комісія радників президента з публічної дипломатії (Advisory Commission on Public Diplomacy), різні мозкові центри (корпорація РЕНД або Центр стратегічних досліджень), також займаються сьогодні оцінкою ефективності реалізованих програм. Відділи в Держдепартаменті з освіти та культури та інформаційним програмам підпорядковуються заступнику держсекретаря з публічної дипломатії (Under Secretary for Public Diplomacy and Public Affairs) і є інстанціями, контролюючими здійснення програм. Назви відділів говорять про їх основне призначення: так, Відділ з освіти та культури займається формуванням і реалізацією програм навчання, спрямованих на представників еліти чи лідерів в зарубіжних суспільствах, а Відділ з міжнародних інформаційних програм реалізує програми з поширення особливої друкованої,

електронної, візуальної та аудіоінформації про США. Також цей відділ готує прес-релізи (Washington files), що надходять в дипломатичні представництва США і роз'яснюють національну зовнішню і внутрішню політику. У різні періоди ці відділи не раз реорганізовувалися.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балабанов К. В. Дипломатична та консульська служба : підручник для студентів ВНЗ / К. В. Балабанов, М. В. Трофименко. — Донецьк : Вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2012. — 432 с.
2. Бжезинский Зб. Еще один шанс. Три президента и кризис американской сверхдержавы / Збигнев Бжезинский / пер. с англ. Ю. В. Фирсов. — М. : Междунар. отношения, 2010. — 192 с., ил.
3. Драч М. Як діє американська публічна дипломатія в Росії і Грузії? / Мар'яна Драч. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.radiosvoboda.org/content/article/1114389.html>.
4. Кубышкин А. Публичная дипломатия США / А. И. Кубышкин, Н. А. Цветкова. — М. : Аспект Пресс, 2013. — 271 с.
5. Филимонов Г. «Мягкая сила» культурной дипломатии США : монография. — М. : РУДН, 2010. — 212с.
6. Шаклеина Т.А. Великие державы и региональные подсистемы / Татьяна Шаклеина // Международные процессы. — Том 9, № 2(26). Май–август 2011 [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.intertrends.ru/twenty-sixth/004.htm>].
7. Futures for Diplomacy. Integrative Diplomacy in the 21st Century / [Brian Hocking, Jan Melissen, Shaun Riordan, Paul Sharp] // Clingendael Netherlands Institute of International Relations Report. — October 2012. — № 1. — 78 p.
8. List of Under Secretaries for Public Diplomacy and Public Affairs. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://en.wikipedia.org/wiki/Under_Secretary_of_State_for_Public_Diplomacy_and_Public_Affairs
9. U.S. EMBASSIES, CONSULATES, AND DIPLOMATIC MISSIONS. United States Department of State. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.usembassy.gov/>.
10. Under Secretary for Public Diplomacy and Public Affairs. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.state.gov/r/>.
11. United State of America Foreign Service Act. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://transition.usaid.gov/policy/ads/400/fsa.pdf>].
12. US Department of State. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.state.gov/>.
13. US Public Diplomacy structure. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.state.gov/r/>.

КОСОВСЬКА КРИЗА (1998 - 2008 РР.): МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ

Шабанов В.П.

Косовський конфлікт не тільки став найтривалішим серед усіх локальних конфліктів у Європі після II світової війни, а й справив масштабний вплив на сучасну систему міжнародних відносин. Тому актуальність теми є незаперечною, бо Косово було одним з детонаторів розпаду Югославії та важливою ланкою у ланцюзі так званої «балканізації».

Косовська криза стала продовженням розпаду югославської федерації, яка не змогла створити дієвий політичний механізм співіснування окремих своїх вельми різномірних частин в умовах краху комуністичного режиму і жорсткої економічної кризи. Це актуалізувало процеси самовизначення народів, що населяли Югославію адже формат федерації їх вже не влаштовував. На ці процеси накладалися історичні протиріччя, що роздмухувалися пропагандою з обох боків. Адже, Косово - це край, що розміщується в центрі безпосереднього зіткнення двох цивілізацій сучасного світу – православної та мусульманської, що визначає особливу гостроту національних конфліктів у цьому регіоні. Важливим фактором загострення ситуації навколо Косова стала міфологізація його історії у сербській і албанській інтерпретації, яка відбувалася протягом століть і стала частиною національної ідентичності як сербів, так і албанців. Шовіністична політика нетерпимості з обох боків в окремі періоди роздмухувала міжетнічну ворожнечу.

Історію косовської проблеми наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. (аж до проголошення незалежності краю) можна умовно розділити на три етапи. На першому етапі (1989 - 1998) визначилася сутність протистояння Приштіни і Белграда – питання статусу краю. Албанці наполягали на його незалежності, сербська влада в особі С. Милошевича навпаки, адміністративними рішеннями та силовими методами обмежили автономію Косова. Але за лаштунками режиму прямого правління Белграда, у Косово протягом більшої частини 1990- х рр.. формувалося паралельне опозиційне албанське суспільство на чолі з Демократичною партією Косова та його лідером І. Руговою [1, с. 22].

На другому етапі (1998-1999 рр.) починається різка радикалізація албанського руху. Тому було кілька причин. По-перше, у його лідери виходить Армія Визволення Косова - організація яка носила екстремістський характер і діяла терористичними методами. По-друге, в Косово з'являється чимало зброї з сусідньої Албанії, де у 1997 р. проходила громадянська війна, були пограбовані армійські арсенали і значна кількість зброї і бойовиків потрапило на територію Косова. В цей час розпочалися сутички Армії Визволення Косова з сербською поліцією. З іншого боку, у президента Югославії С. Милошевича були проблеми з утриманням політичної влади. У 1997 р на муніципальних (місцевих) виборах перемогла - Демократична партія Сербії, політичні опоненти С. Мілошевича і очолюваних ним соціалістів. В

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ НАН УКРАЇНИ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІСТОРИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

«УКРАЇНА І СВІТ: ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ»

**ЗБІРНИК МАТЕРАЛІВ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

28 ЛИСТОПАДА 2014 Р.

ПІД ЗАГ. РЕД. К. В. БАЛАБАНОВА

МАРІУПОЛЬ
МДУ
2014

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
MARIUPOL STATE UNIVERSITY
HISTORY DEPARTMENT
INSTITUTE OF HISTORY OF UKRAINE
OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE

**ALL-UKRAINIAN
RESEARCH CONFERENCE**

«UKRAINE AND THE WORLD: HISTORICAL ISSUES»

November 28th, 2014

CONFERENCE ABSTRACTS

ББК 63.3(4Укр)я 431
УДК 94(477)(063)
У 45

Головна редколегія:

К.В. Балабанов, член-кореспондент АПН України, д.п.н., проф., ректор МДУ; **О.П. Реснт**, член-кореспондент НАН України, д.і.н., проф., заступник директора Інституту історії України НАН України; **В.Ф. Лисак**, д.і.н., професор кафедри МВ та ЗП, декан історичного факультету МДУ; **В.М. Романцов**, д.і.н., проф., завідувач кафедри історичних дисциплін; **М.В. Булик**, к.п.н., доцент кафедри МВ та ЗП; **В.М. Коробка**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін; **С.С. Арабаджи**, к.і.н., старший викладач кафедри історичних дисциплін; **В.С. Волоніць**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін; **В.О. Забавін**, асистент кафедри історичних дисциплін; **Ю.В. Коробка**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін; **С.В. Новікова**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін; **А.В. Папазова**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін; **М.К. Подгайко**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін; **Н.І. Романцова**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін; **С.В. Тарасов**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін; **Н.Ф. Шипік**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін; **Н.В. Гаврилова**, к.і.н., доцент кафедри МВ та ЗП; **О.О. Черепченко**, к.п.н., доцент кафедри МВ та ЗП.

У45	<u>Україна і світ: проблеми історії: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 28 листоп. 2014 р. / під заг. ред. К. В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2014. – 226 с.</u>
-----	---

У збірнику представлено наукові матеріали, що включені до програми Всеукраїнської науково-практичної конференції «Україна і світ: проблеми історії». В ньому висвітлюються різні аспекти української історії як частини всесвітньої історії, актуальні проблеми зовнішньої політики України, міжнародних відносин.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів, магістрантів і всіх тих, хто цікавиться питаннями історії, культури, зовнішньої політики України, історичного краєзнавства, а також міжнародними відносинами нашого часу.

В сборнике представлены научные материалы, включенные в программу Всеукраинской научно-практической конференции «Украина и мир: проблемы истории». В нем освещаются различные аспекты украинской истории как части всемирной истории, актуальные проблемы внешней политики Украины, международных отношений.

Для ученых, преподавателей, аспирантов, студентов, магистрантов и всех тех, кто интересуется вопросами истории, культуры, внешней политики Украины, исторического краеведения, а также международными отношениями современности.

The abstracts presents the scientific articles included in the proceedings of the All-Ukrainian research conference «Ukraine and the world: historical issues». It highlights various aspects of the Ukrainian history as a part of the global history as well as the acute problems in Ukraine's foreign policy and foreign affairs.

The abstracts are meant for students, scientists, instructors and those seeking their masters' and scientific degrees as well as for those who really care for the contemporary Ukraine's history, culture, foreign policy, foreign affairs and country studies.

Затверджено на засіданні кафедри історичних дисциплін (протокол № 3 від 14.10.14).

Рекомендовано до друку вченою радою історичного факультету
Маріупольського державного університету (протокол № 3 від 15.10.14).

© Маріупольський державний університет, 2014

© Історичний факультет, 2014